

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izbaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 6 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/8 strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 3. V Ljubljani, 15. februarja 1895. Leto XII.

Obseg: Kako se je varovati pred nakupom sleparskega deteljnega semena? — Kranjski panj, narejen po nemški normalni meri. — Ktere žlahtne trte pomn. žujmo? — Kmetovalci, pridelujmo konoplje in lan! — Nov propis glede olajšave prejemanja soli za živino in o napravi dopusčenih skladišč za živinsko sol. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

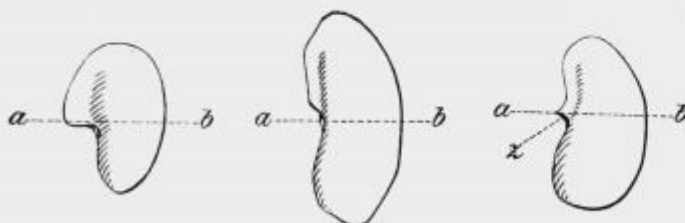
Kako se je varovati pred nakupom sleparskega deteljnega semena?

(Dalje.)

V.

Kaj nam je početi z ozirom na sleparije z deteljnim semenom?

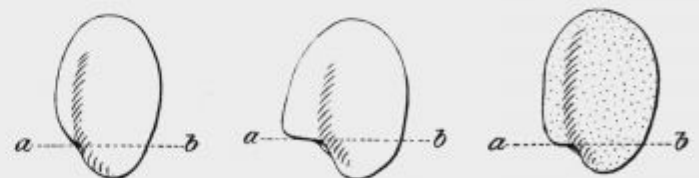
Pomagaj si sam in Bog ti pomore! To je najkrajši in najboljši odgovor na gorenje vprašanje. Če se hočeš

Podoba 6.

Podoba 7.

Podoba 8.

Podoba 9.

Podoba 10.

Podoba 11.

obvarovati škode, ktera te lahko zadene z nakupom goljufiga semena, bodi do skrajnosti previden. Ne kupuj deteljnega semena na semnjih in ob tržnih dnevih od prekupcev, ker imajo ti navadno slabo seme; če ni pomešano z drugim ničvrednim semenom, je pa smetno in polno predenice in drugega plevela. Pusti te kričače popolnoma pri miru in ne zmeni se za njih blago. Želeti bi bilo, da bi se za očitne sleparije z deteljnim semenom nekoliko pobrigala merodajna oblastva in da bi se s tržnopolicijskimi naredbami kratko in malo prepovedalo prodajati sleparsko seme. Po dva veččaka naj bi ob tržnih dnevih pregledovala deteljno seme,

in če bi ga kaj spoznala za popačeno, uničila naj bi seme, prodajalce pa tožila.

Če si ne moremo doma pridelati potrebnega semena, kupujmo je pri semenskih trgovcih,*) toda z odprtimi očmi in z vso previdnostjo, kakor hočem pozneje razložiti. Bolje pa je, če skušamo potrebno seme doma pridelovati.

VI.

Na čem je mogoče spoznati, ali je seme pravo ali ne?

Da se bodemo v kupčiji z deteljnim semenom vedeli vsaj nekoliko ravnati, in da ne bodemo jemali semena kar tja v en dan, kakor se je do zdaj godilo, je prav, da se nekoliko poučimo, kakšno je različno deteljno seme. Le tako bo mogoče ločiti pravo seme od goljufiga. Ker je deteljno seme drobno, je najbolje, če si vzamemo za pomoč večalo, t. j. tako steklo, s katerim se zrna vidijo povečana, če tudi ne tako močno, kakor

*) Družbenim članom kaže deteljno seme naročevati pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, ker je to seme pregledala c. kr. pregledovalna semenska postaja na Dunaju in je zategadelj zanesljivo dobro.

jih kažejo pridejane podobe; te so nalašč tako povečane, da je razlika v obliki zrn bolj očitna.

Že v pričetku spisa sem rekel, da je deteljna semena sploh težko razločevati zaradi tega, ker so si zelo podobna po barvi in velikosti. Po barvi ne moremo nikdar za gotovo sklepati, ali je seme pravo ali ne, ker je barva pri eni in isti detelji rada nekoliko različna in se tudi spremeni. Tako je znano, da porjavi deteljno seme vsled starosti, da porjavi pa tudi slabo spravljeno novo sem. Slabe letine, v katerih je trpelo seme zaradi suše, vplivajo tudi na barvo. In komu ni znano, da tudi za silo dozorelo seme nekoliko bolj porjavi? Tudi velikost zrnja ni merodajna, če določujemo deteljno seme, ker se ravna po kakovosti letine in je zrnje v dobrih letinah sploh bolj razvito in debelejše kakor ob slabih letinah.

Edino le po obliki ali podobi zrnja moremo presoditi, ali je detelja prava ali ne. Pri določevanju oblike moramo gledati najbolj na to, kje in kako leži kal s svojo koreninico. Po podobi in dolžini te koreninice, ktera leži ob strani zrna, še najlože sklepamo na pristnost semena. Posebno dobro je videti to koreninico na namočenem zrnju, pri katerem smo z vso pazljivostjo oluščiti semenovo kožico. Sicer pa tudi na suhem semenu lahko razločujemo lego in dolžino kaličnih koreninic.

Najprej si hočemo v ta namem ogledati semena pravih detelj, potem pa tiste vrste detelje, s katerimi kvarijo pravo deteljo. Da bode ves popis bolj umeven, pridejane so močno povečane podobe deteljnih zrn. Na teh podobah kaže črtica *a b* kako dolga je kalična koreninica v primeri z zrnjem. Pod koncem koreninice je umeščen tako imenovani semenski popek, kateri se tudi vidi na predstojajočih podobah. Na vseh podobah je kalična koreninica na levi strani zrna.

Pod. 6. nam kaže semensko zrno domače detelje (rdeče, kranjske, štajarske detelje). Koreninica sega zrno ravno do polovice in je debela. Zgornja polovica zrna je zaradi tega dosti debelejša in okrogla, spodnji konec je drobnejši in koničast (špičast). Na koncu koreninice je precej velik pravi ali pa topi kot (večjidel je kot bolj top), v katerem leži popek. To seme je precej značajne barve. Pri dobro dozorelem zrnju je zgornja polovica temnovijoličaste, nižje spodaj bolj sivkaste barve, spodnji konec zrna je pa navadno svetle, bledozelenkaste ali bledorumenkaste barve. Manj dozorela zrna so nekoliko drobnejša in ene barve, namreč bledozelenkaste. Seme domače detelje se lepo sveti.

Temu semenu popolnoma enako je seme ameriške rdeče detelje, tako da ga ni mogoče na nikak način razločevati od domače detelje; tudi po obliki ne, ki je sicer edini zanesljiv pomoček. Zaradi tega golju-fajo z njim, kakor nas uče izkušnje, celo semenski trgovci, ki so jamčili, da je blago pristno. Ameriška detelja je dosti cenejša, pa tudi dosti manj vredna kakor naša domača, ker daje manj in slabejšega pridelka. Semenski trgovci jo radi kupujejo in primešavajo domači detelji, ker je po ceni in ker pri semenu ni mogoče slepariji priti na sled. Sleparija se spozna še le pozneje pri rastoči detelji, ker je ameriška detelja bolj kosmata, zlasti na mladih poganjkih, na listnih pecljih in na spodnjih straneh listov. Ameriška detelja se ne suši rada, razven tega pa rada pozebe in daje sploh v vsakem oziru slabše košnje, tako da ni za naše kraje.

Pod. 7. nam kaže semensko zrno nemške detelje ali lucerne. To seme ima tako obliko, kakeršno imajo na pr. ledvice ali obisti ali pa pritlični (nizki)

fižol. Kalična koreninica tudi sega do polovice zrna kakor kaže črtica *ab*. Koreninica je bolj drobna in na koncu topa. Zrno je bolj ploščnato in ob straneh bolj oglato. Barve je močno take, kakeršne rumen vosek, torej rumenkastorjave. Seme ni svetlo.

Pod. 8. nam kaže seme rumene detelje ali hmeljeve lucerne (Hopfenluzerne, Gelbklee, medicago lupulina), ki je bolj pritlična in drobna deteljica ter cvete v majhnih rumenih glavicah. S tem semenom največ sleparijo; primešavajo ga domači detelji in lucerni v množinah do 20 %, pa tudi do 60 %. Po obliki je zrnje podobno fižolu. Precej drobna kalična koreninica sega do blizu srede zrna; njen konec pa moli nazven v podobi majčkinega zobčeka (glej *z* na podobi 8.). In to je najboljši znak za do seme. Na tem zobčku se namreč vselej lahko spozna ta detelja, ker tega zobčeka nima nobeno drugo deteljno seme. Po barvi je to seme rumenkasto ali je pa rumenkastozelene barve in se nekoliko sveti, manj nego domača, pa bolj nego nemška detelja.

Dalje se godé velike sleparije s tem, da primešavajo semenu domače detelje in lucerne razne vrste medene detelje (melilotus, Steinklee, Honigklee). Taka detelja se močno in visoko razraste, napravlja cele grme, za krmo pa ni nič prida, ker je živina ne mara. Pa kako tudi; saj dobimo od medene detelje, kadar je suha, same trde palice. Medena detelja napravi bolj okroglo in sploh večje seme nego domača detelja. Njeno seme primešavajo sleparski trgovci domači detelji in lucerni. Poznati je je v obče moči na tem, da je kalična koreninica daljša kakor pri drugih semenih in sega do spodnje tretjine zrna, kakor je videti na podobah 9., 10. in 11.

Pod. 9. nam kaže seme belocvetoče medene detelje (melilotus alba, weiser Steinklee) ktero prodajajo pod imenom „Bokharaklee“, „Riesenklee“, „Wunderklee“. Najbolj jo primešavajo domači detelji. Semensko zrno te medene detelje poznamo razven po zgoraj opisanih splošnih oblikah medene detelje posebno na tem, da je koreninica s svojim koncem k zrnju prirastena, ali bolje rečeno pritisnjena (glej podobo 9.). Zrnje je take barve, kakeršne lucerna, torej take, kakeršne rumen vosek. Od lucerne jo prav lahko razločujemo po obliki.

Pod. 10. nam kaže seme rumeno cvetoče medene detelje ali dišeče detelje (melilotus officinalis, gelber Steinklee). S tem semenom se posebno pri nas močno slepari. Spoznamo je na tem, da ima debelo koreninico, ktera stoji s svojim koncem nazven, še bolj kakor smo to videli pri domači detelji. Od domače detelje jo pa prav lahko razločujemo po tem, da je koreninica dosti daljša, da seže do spodnje tretjine zrna, da je zrnje bolj okroglo in večje. Barve je tudi svetlorumene ali rjavordečkaste. To seme ima poseben duh, ki je močno tak, kakor duh dobro posušenega sladkega sena („cumarin“). Zaradi tega vonja imenujejo to deteljo tudi „dišečo“ deteljo. Seme ni svetlo.

Kranjski panj, narejen po nemški normalni meri.

(Dalje in konec.)

Kdor si potrebne panje sam izdeluje — bodisi že take ali take — lahko mu bode po naslednjem navodilu delati nove panje po nemški normalni meri in tudi stare, še dobro ohranjene panje bode brez težave pre naredil. Tistemu pa, ki dosedaj še ni delal panjev sam, niti ni

vedel, kakšni so panji s premakljivim satovjem, ne koristil bi niti najnatančnejši popis, ker iz skušnje vemo, da se po golem popisu prav težko doseže kaj povoljnega.

Najbolje torej stori oni, ki želi takih panjev (kar vsakemu čebelarju toplo priporočamo), da si jih ogleda pri kakem sosednjem čebelarju; če mu pa to ni mogoče, naj si pa za uzor naroči en panj. *) Potem še le mu bode popis prav umljiv, in ako ima le količkaj pojma o mizarstvu, lahko mu bode izdelovati take panje.

Les za panje mora biti popolnoma suh, raven in kolikor mogoče brez grč. Lipovina in smrekovina sta najbolj priporočljivi, nikakor pa ne trd les.

Za stranici vzamemo najmanj $2\frac{1}{2}$ cm debele in čez 21 cm široke deske, poskoblamo jih na gladko po obeh straneh in jih pripahnemo natančno na 21 cm. Dolgost se ravna po velikosti panja in znaša 70—80 cm. Na vsaki stranici moramo narediti zarezo (Falz), globoko 14 mm, široko 8 mm, in sicer znotraj na tisti strani, ki bode pod pokrovom. Ti zarezi sta za to, da v njih leže satniki ali okvirčki. Pokrov in dno sta navadno iz tanjšega lesa, vendar naj bosta debela 2 cm, široka pa 29 cm. Pokrov ima dolžino stranic, dno mora biti pa za 10 cm daljše, da je podalšek ob enem za brado ali letalnico. Sprednja in zadnja končnica naj bodeta najmanj po 3 cm debeli in istotako široki kakor stranici.

Ko imamo na ta način les pripravljen, žrelo (10 cm široko, 1 cm visoko) na sprednji končnici vrezano, treba je deske zgraditi v panj. Najprvo moramo sprednjo končnico stakniti s stranicama in sicer radi tega, da dobimo pravo notranjo širjavo, namreč $21\frac{1}{2}$ cm. To pa lahko zvršimo na več načinov. Najnavadnejše je to, da se stranici pribijeta na končnico; bolje pa je, ako se deski v teh dveh oglih združita po načinu, ki ga mizarji imenujejo „cinkanje“. Delajmo pa tako ali tako, glavna reč je, da notranja širina panja obsega $23\frac{1}{2}$ cm. Nato položimo pripravljeno dno na zbiti obod in je pribijemo s kakimi desetimi žreblji na končnico in na stranici. Pokrov pritrdimo na panj s petimi vijaki (Holzschrauben), da ga je moči ob vsaki pritiki hitro in brez težave odvzeti. Zadnja končnica naj bode tako prirejena, da trdno zapira panj in naj ima za prevetrovanje dve luknji v premeru 4 cm. Luknji naj bodeta znotraj zadelani z luknjičasto pločevino ali z gosto mrežico, na zunaj pa naj se moreta zapirati z dcščico, ki je v sredi med luknjama pritrjena tako, da se lahko poljubno suče.

Preostane nam še opis, kako je izdelovati okvirje za take panje. Največjo pozornost pri tem moramo obratovati na to, da so vsi okvirji popolnoma enaki. To se pa more doseči le tedaj, ako se izdelujejo v posebnem stroju, ki ga vsakdo sam lahko naredi, ako ga le enkrat vidi.

Nažagati je treba najpred po 70 cm dolgih latic, iz lipovega, vrbovega ali tudi jelovega lesa, ki naj so 25 mm široke in 6 mm debele. Te se potem v omenjenem stroju sežagajo v prave dolgosti in naposled se zbijejo. Zgornja okvirčkova latica mora biti dolga 24 cm 7 mm, spodnja 23 cm 4 mm in stranski dve po 17 cm.

Kakor je že zgoraj omenjeno, more ta opis le tisti rabiti s pridom, ki je sploh že delal panje s premakljivim satovjem. Kdor pa dosedaj ni imel jasnih pojmov, kakšen je tak panj, kakšni so okvirčki, naj ne zamudi stvar ogledati si ali naročiti si tak panj s potrebnimi pripravami, ki so tako enostavne, da so vsakemu umljive na prvi pogled.

—k—

*) Kranjske panje, narejene po nemški normalni meri, izdeluje Alojzij Humek, mizar na Raki pri Krškem. Lično izdelan panj z 18 romčki stane 1 gld. 50 kr., stroj za žaganje in zbijanje romčkov 50 kr.

Ktere zlahtne trte pomnožujemo?

Samo namigniti hočem, kakšne vrste zlahtnih trt naj bi porabljali za cepiče. Sedaj, ko se z novimi nasadi, z novim cepljenjem začne vse drugačno obdelovanje, povsem nova kultura, je treba paziti, da se stanje vinarstva zboljša z vpeljavo novih vrst, da bomo pridelovali boljših vin. Napredujmo v obče! Ne smemo le gledati, da se pridelava vino samo za kranjsko deželo, temveč tudi za druge dežele, in to je mogoče doseči le s cepljenjem takih vrst, ki so svetovno znane, povsod preiskušene vrste. Med domačimi vrstami imamo sicer nekoliko prav dobrih, vendar še premalo. Vina iz spodaj navedenih vrst se povsod hitro in drago prodajo, ako so dobro napravljena in hranjena.

Tudi bi svetoval, da se v bodoče bolj držimo pomnoževanja belih nego črnih vrst, kajti bela vina povsod raje pijejo in več popijejo nego črnih, in čim bolj se pomikamo proti severu, tem manj se pijejo črna vina, osobito nizka. Črna vina dobivamo že tako iz južnih krajev, in sicer po takih cenah, po kakeršnih bi nam ne bilo mogoče oddati jih.

Da ima vsak častiti bralec nekoliko pregleda o navedenih vrstah glede dobrote in cene, dodal sem majhen popis in cene, po kakeršnih ta vina prodaja vipavska zadruga v skladišču v Šiški pri Ljubljani.

Vrste za bela vina so:

1.) Laški rizling (rilček, Wälschriesling) veliko rodi, grozdje ima srednje veliko. Sadi naj se le na južne in bolj visoke lege, sicer ne dozori prav, ker je nekoliko pozen. Tudi mora biti bolj v zavetju, ker mu drugače rad veter odlomi veliko grozdov, kajti pečli so krhki. To, kakor tudi vse naslednje vrste, je treba rezati na palce 2—3 očes in napanjance (šperone) na 8—12 očes. Vino, prav fino, buketno, je po 33 gld. hektoliter.

2.) Beli burgundec rodi obilo, dela pa bolj majhne grozde, a daje fino in močno vino. Rezati ga je treba bolj na dolgo (12 in več očes). Zori kakor navadne vrste, v južnih krajih pa bolj zgodaj.

3.) Rulandec (Ruländer) ima iste lastnosti kakor beli burgundec, samo da so grozdi bakrene barve, vsled česar daje bolj rdečkasto vino. Ako iz rulandca hočemo napraviti popolnem belo vino, treba ga je kmalu iztisniti in pustiti, da povre sam mošt, tropine pa se primešajo drozgi črnih vin. Rulandec je nekoliko bolj zgođen nego burgundec. Oba nekoliko napada črni palež. Cena vinu je 33 gld. za hektoliter.

4.) Zeleni silvanec (zeleničič, podbelček, mušica, miška, grüner Sylvaner) prav bogato rodi, grozdi pa so bolj majhni. Ta vrsta pozno poganja in zgodaj zori. Vino se navadno zmeša z drugimi šibkejšimi in bolj trpkimi vini. Če nastopi dolgotrajna mokra jesen, jagode rade gnijejo. Te tri vrste se lahko sade na bolj južno-zapadne lege.

5.) Moslavina (malnik, pošipon, krhkopetec, Mosler, Furmint). Je močna in prav rodovitna trta. Grozdi so veliki. Saditi jo je treba na bolj južne in visoke lege, sicer ne dozori dobro. Vino je izvrstno. Iz te vrste se napravlja „tokajec.“ Ljutomerec (Luttenberger) je po največ iz tega vina. Trta se reže na kratko (8 očes) ali na dolgo (12 očes).

6.) Zeleni in rdeči veltlinec (ranfolina, mavčnik, grüner und rother Veltliner) sta močne rasti, bogato rodita in napravljata velike grozde. Vino je kaj dobro.

7.) Rdeča zastavica (zerjavina, roter Zierfandler) dela velike grozde. Sadi naj se na bolj južne lege. Reže

se na dolgo ali na kratko. Ta vrsta je zelo rodovitna in daje dobro vino; boleznim je malo podvržena.

8.) Rumeni muškatelec (žolti muškati, gelber Muskateller) daje prav izvrstno vino, napravlja velike grozde in močno rodi; trta pa je jako podvržena raznim boleznim.

9.) Beli in rdeči španjol (bela in rdeča žlahtnina, weisser und rother Gutedel) sta jako rodovitni in bolj zgodnji trti. Vino je dobro pa lahko ter se navadno zmeša z drugimi močnejšimi vini. Ti vrsti delata velike grozde.

10.) Kraljevina (rjavina, rother Portugieser, Königstraube) močno raste, napravlja velike grozde, močno rodi in zori nekoliko pozneje; zato jo je treba saditi bolj na južne lege. Vino je sicer dobro in močno, če grozdje dobro dozori, vendar je bolj prazno; zato je dobro zmešati je s polnejšimi vini, n. pr. z burgundcem, rizlingom, moslavino itd. Cena vinu je 24 gld. za hektoliter.

11.) Zelenika (zelenka, zelenjak, Grünhainer), mnogo rodi in mrazovi ji malo škodujejo. Zelenika daje kislo vino, katero postane še le v 2. ali 3. letu prav dobro. Ker ne more vsak vinogradnik 2—3 leta čakati, da bi svoje vino dražje prodal (1. leto ima radi mnogo kisline le nizko ceno), zato kaže to trto pomnoževati v manjši meri, nego so jo dosedaj, ter grozdje zmešati z burgundcem, rulandcem, silvancem, t. j. s takimi, ki imajo le malo kisline, pa mnogo polnih snovi.

12.) Plavec je štajerska trta, veliko rodi in napravlja tudi velike grozde, ki neradi gnijejo. Daje prav dobro vino, ki je le tedaj preveč kislo, če ne dozori popolnoma.

13.) Grganja je vipavska trta, bogato rodi in napravlja velike grozde. Poganja pozno, zato spomladi ne pozebe. Saditi jo je treba v bolj južne lege, ker pozneje dozori. Vino je dobro, pa bolj vodeno.

14.) Zelen je tudi vipavska trta, napravlja manjše, a sladkejšje grozde nego grganja, rodi obilo in dozori tedaj, kadar navadne trte. Iz tega grozdja se napravlja pikolit. — Sipa je tudi vipavska trta in daje prav dobro vino. Cena temu vinu je 35 gld. za hektoliter.

15.) Rdeča in bela rožica (ružica, rother und weisser Steinschiller), je trta močne rasti, jako močno rodi, napravlja velike grozde, v cvetju ni občutljiva proti mrazu, raznim boleznim ni lahko dostopna in grozdje le malokdaj gnije. Vino rdeče rožice je nižje vrste, pa se hitro očisti ter je prav sposobno za mešanje z drugimi močnejšimi in kislejšimi vini; bela rožica pa daje izvrstno močno vino, katero je enako belemu burgundcu.

Druge vrste, kakor n. pr. podbel, pinjola, malvazija, peles, beli volovnik, rebulja, so manj priporočljive za večjo nasaditev, ker dajejo ali prešibka vina, ktera imajo le nizko ceno, ali pa premalo rode, da ne pokrijejo troškov, ali so preveč podvržene raznim boleznim in vremenskim vplivom. Trte: belina, kozji ses, škelina, bela ranina, lipina i. dr. se ne priporočajo za razmnoževanje.

Vrste za črna vina so:

1.) Črni burgundec (blauer Burgunder) je najfnejša vrsta za črna vina. Dela sicer bolj majhne, pa tem boljše grozde, ter zgodaj zori in obilo rodi. Ako nastopi dolgotrajna mokrotna jesen, rad gnije. Saditi ga je v bolj ravne lege, na podnožje. Kdor misli vino napravljati samo iz črnega burgundca, sadi naj ga posebe, da trgateg ne bo tako zamudna. Obrezovati ga je treba prav na dolgo. Iz te vrste se napravlja sloveče burgundsko vino, pa tudi

šampanjec, in sicer tako, da se vse grozdje spreša sproti, ko se natrga, in se pusti, da sam mošt pokipi. Cena vinu je jako visoka. Temu prav podoben je zgodnji burgundec, ki pa zori že koncem meseca avgusta, pa ne daje tako dobrega vina.

2.) Portugalka (črna kraljevina, rana mavrovna, blauer Portugieser. Oporto) rodi obilo in napravlja velike grozde, osobito tedaj, če je cepljana na amerikanko. Sadi naj se bolj na visoke lege reže pa naj se bolj na kratko. Zori zgodaj, kakor črni burgundec, zato je dobro skupaj saditi jih Portugalka daje prav dobro vino. Veslavsko vino je s te trte.

3.) Modra frankinja (črna frankovka, moravka, Blaufränkisch) je močne rasti, veliko rodi, napravlja velike grozde in daje močno vino. Reže naj se bolj na kratko. Zori kakor navadne vrste.

4.) Modra lovrenčevka (St. Laurent) rodi močno, napravlja velike grozde ter zori zgodaj kakor burgundec in portugalka. Ker spomladi navadno zgodaj poganja, treba jo je saditi na bolj visoke lege. Obrezovati jo je treba bolj na kratko. Vino je prav dobro (močno).

5.) Žametasta črnina (kavščina, karčina, kosa-vina, velika plava, velika črnina, blauer Kölner) je najbolj razširjena domača trta, ki obilo rodi ter napravlja velike grozde, daje pa bolj nizko vino, ki je zelo sposobno za mešanje z boljšimi vini. Zori kadar navadne trte.

6.) Črna lipovščina (črna belina, Trollinger) daje bolj šibka vina, napravlja pa zelo velike grozde ter navadno prav močno rodi. Saditi je to trto bolj na visoke lege, obrezovati pa na dolgo. Zori kakor navadne trte.

Omenim naj še pinjolček, kadarko, črni ptičnik, vrhpoljec, tičensko črnino. Posebno vrhpoljec (krhka črnina, mavrovna, prava črnina, Oberfelder) in tičenska črnina (drobna črnina, prava črnina, rebrika, vranek, mala modrina, blaue Zimmtraube) bi bili prav priporočljivi trti za te kraje; ker je pa njih cvetje le ženskega spola, ne rode vsako leto dovoljno, nektera leta pa celo prav malo, ter je rodnost zelo odvisna od vremena ob cvetju. Zato so vrhpoljca v Vipavski dolini skoraj popolnoma opustili, čeravno daje kaj fino vino. Isto velja o trtah ranina (weiser und blauer Augster), dočim je cvetje vseh gor imenovanih trt mešanega spola, t. j. da so prašniki in pestič v enem in istem cvetu dobro razviti, ter se vsled tega oploditev tudi pri neugodnejšem vremenu lahko izvrši. O tem natančen popis ob priliki. Druge vrste, kakor n. pr. peles, rapšica, robidnica, rošara, izabela i. dr. kot malovredne spoznane vrste naj se popolnoma opuste. G.

Kmetovalci, pridelujmo konoplje in lan!

Slovenci so v novejšem času nekdanj tako cvetoče pridelovanje tkanine začeli zanemarjati v svojo veliko škodo, dočim se po Ruskem, Francoskem in Nemškem ta pridelek vedno bolj razvija. Te dežele bogate, a naše blagostanje propada bolj in bolj, ker za malo vredno bombažno tkanino pošiljamo svoj težko pridobljeni denar v tujino.

Še je čas, da to hibo popravimo. Poprimimo se zopet pridelovanja konopelj in lanu! Naši kraji so prikladni, posebno naše barje je posebno ugodno za rast konopelj; lanu bolj ugajajo lege na hribskih rebrih.

Posebno lepa prilika se nam nudi sedaj, ko se je v Ljubljani osnovalo društvo, katero misli ustanoviti tvornico za izdelovanje prediva iz konopelj in lanu.

Ta tvornica bi kupovala požete in na njivi posušene konoplje in lan v vsakoršni množini po primerno visokih cenah. Da se izve, kolike koristi bi nam tako podjetje donasalo, izpregovorim naj tukaj o tem nekoliko obširneje.

Konoplje zahtevajo dobro pognojeno polje. Ako imaš s šoto zmešan, požgan in nekoliko z živinskimi gnojem pognojeno svet, obrodile ti bodo konoplje posebno dobro. Ker se konoplje sejejo od 20. aprila do 20. maja in tudi še nekoliko pozneje (boljša je zgodnja setev) ter za pridobitev prediva dozore v treh mesecih, ni se bati, da bi žetev pokončale vremenske ujime, kar se pri drugih, bolj pozno na jesen zorečih pridelkih, n. pr. pri fižolu, kaj lahko zgodi. Konoplje sploh za vremenske nezgode niso občutljive.

Barje je posebno rodovitno za mnogovrsten plevel, zato ti je tudi fižol težko očistiti plevela, ako je vreme ob času okopavanja deževno, če tudi si še tako previden in marljiv. Pridelek potem ne povrne niti stroškov za obdelovanje, na kak dobiček pa še misliti ni. Konoplje ni treba okopavati in pleti, kakor druge sadeže; one se vsejejo, požanjejo in v snopičih po dve pesti skupaj zve zane posuše, pa so za na trg. Za vlakno so zrele, kadar odcveto.

Konoplje kot hitro rastoča rastlina zatarejo vsak plevel, zato je pa taka njiva za vsako setev posebno pripravna in da veliko več dohodka nego taka, na kateri je rasel sad, s katerim se je vzlic trudapolnemu okopavanju zatrosilo mnogo plevela.

Da se skaže, koliko dobička bi donasala setev konopelj, dostavim naj račun stroškov tega pridelka.

Ako se trikrat orje, kar pa v barju ni treba, ker zadostuje dvakratno oranje, računa se z gnojem*) in setvijo vred na 1 oral . . . . . 34 gld.
za 40 kg semena po 40 kr. . . . . 16 "
" žetev, smukanje listja, vezanje snopov . 10 "
" postavljanje snopov v stavke, da se suše . 5 "
" dovažanje k železnici ali v tvornico . . 5 "

Skupni troški 70 gld.

Cena pridelku se odmeri po kakovosti po 2 do 3 gld. za 100 kg, torej povprečno po 2 1/2 gld. Ker se povprečno na 1 oralu pridelala 50 q, znaša pridelek 125 gld., torej preostaja na 1 oral čistega dohodka 55 gld.

Lan je zadovoljen s slabšim svetom nego konoplje; tudi mu ni treba globokega obdelovanja. Lan uspeva posebno dobro na jeseni preorani novini, seje se pa tudi za okopavino ali za žitom, toda za žitom mu je treba trikrat preorati — dvakrat jeseni, enkrat spomladi — vmes se pa večkrat prevleče, da se zemlja odpre vplivu zraka in se plevel po moči zatere. Ako je pa njiva tako oslabela, da ji je treba gnoja, biti mora gnoj vležan, brez plevela. Tak gnoj se podorje jeseni, z lesnim pepelom ali s kakim umetnim gnojilom se pa gnoji spomladi po vrhu.

Lan se seje zgodaj spomladi in zadostuje 4 merenike semena na 1 oral, ako vzameš ruskega semena. Seje se zgodaj spomladi.

Lan se mora, kadar zraste za pest visok, opleti vsaj enkrat, po potrebi tudi dvakrat. Lan raste 3 do 3 1/2 mesece. Puli se tedaj, kadar prično glavice rumeneti, zrna pa rjaveti.

Na njivi ali v kozolcu posušen lan se poveže v snopiče, oriflja in odpelje v tvornico, kjer se s posebnimi stroji godi, otare in omika.

Z lanom je več ročnega dela nego s konopljami. Troški se računajo za 1 oral tako :

Za oranje, vlačenje, gnoj in setev	16 gld. — kr.
40 kg semena iz Rige po 16 kr.	6 " 40 "
pletev	10 " — "
puljenje in vezanje v snope	7 " — "
riflanje in mlačev glavice	10 " — "
dovazanje v tvornico ali k železnici	3 " 60 "

Skupni troški 53 gld. 40 kr.

Pridelala se 25 q po 2 gld. 50 kr. do 3 gld. 50 kr.
povprečno po 3 gld., znaša torej pridelek . . . 75 gld.
250 q semena po 16 kr. . . . . 40 "

Vrednost pridelka skupaj 115 gld.

Torej ostane po odbitku stroškov čistega dohodka 62 gld. Tako se računa za srednjo letino in za pri nas navadno obdelovanje.

Iz teh podatkov je razvidno, da tukajšnjemu kmetovalcu noben pridelek toliko dobička ne kaže, kolikor konoplje in lan.

Kmetovalci, opustite sedanjo navado in sejte konoplje in lan!
Peruzzi.

Nov propis gledé olajšave prejemanja soli za živino in o napravi dopuščenih skladišč za živinsko sol.

Ravnokar izdana številka 244. državnega zakonika, oziroma številka 50. ukaznika finančnega ministerstva iz leta 1894., obsega novo naredbo c. kr. finančnega ministerstva z dne 28. decembra 1894. l. o dobavi soli za živino po nižani ceni

Dočim zadeva prvi oddelek te naredbe „skladišča za živinsko sol,“ povsem novo napravo, o kateri se bode še pozneje govorilo, se v drugem oddelku naredbe vsem občinam, za ktere bi se v prihodnje ne utegnili napraviti posebna skladišča za živinsko sol in za ktere torej glede dobave živinske soli po nižani ceni od strani njihovih živino posédujočih poljedelcev v občé dotična dosedanja določila naredbe finančnega ministerstva z dne 20. decembra 1893. l. (drž zak. št. 176., ukaznik finančnega ministerstva št. 57. iz leta 1894.) tudi nadalje še v veljavi ostanejo, ta določila na dvojno stran prav bistveno olajšujejo.

Po § 19. nove naredbe so namreč občinski predstojniki pod v tem paragrafu navedenimi pogoji pooblašteni, potem, ko je naročena pošiljatev živinske soli k njim dospela, uradno zaporo, ki se nahaja na vsaki vreči, v svrhu razdelitve v nji obsežene živinske soli med poljedelce, ki so opravičeni dobiti te soli, sami odvezeti, če v dveh dneh po zglastitvi, da je pošiljatev živinske soli dospela, ne pride k njim nobeden finančni organ, da bi zaporo odvezel.

Še važnejša je v § 18. naredbe dovoljena odprava ustanovitve in nazntrnila določenega roka za vsako posamezno občino glede naročitve živinske soli po nižani ceni. Doslej je mogla občina naročiti, oziroma prejeti to sol šele od tistega osmih mesecev (februvarija do vštete septembra) počenši, kterega je dotični občini uže naprej v to določila pristojna finančna deželna oblast. Vsled tega si je več občin živinsko sol moglo oskrbeti šestokrat še le mnogo pozneje, nego so jo potrebovale, dočim so prišle marsiktere druge občine, ktere bi bile živinsko sol rade dobile še le v poznejšem času, po vzporedu za dobavo te soli uže v kakem prejšnjem mesecu na vrsto.

Po prej navedeni novi določbi smejo od leta 1895. naprej vse občine množino živinske soli po nižani ceni,

*) Tu naj opomnim, da gnoj zadostuje še za drugo in tretjo setev po koropljah.

ki pripada na leto na njihove živino posedujoče poljedelce, naročiti kadar koli hočejo med 1. januarjem in 15. decembrom vsakega leta, ter je nadalje popolnoma občinskim predstojnikom prepuščeno, določiti za to najprikladnejši čas.

Živinska sol, ki se naroči potem od občinskih predstojnikov s posredovanjem oddelka za solna posla c. kr. glavnega ravnateljstva avstrijskih železnic, se bode oddajala pri od finančnega ministerstva določenih c. kr. zaloga soli po vrsti, kakor so posamezna naročila pri teh zalagah dospela, kolikor je mogoče z ozirom na vsakokratne tamkaj shranjene množine živinske soli.

Dosedanja določba, po kateri morejo poljedelci ene občine v razmerju njihove tačasne živine nanje pripadajočo množino živinske soli le skupaj in na enkrat po predstojniku dotične občine prejeti, pa ostane glede vseh občin, ki se v prihodnje ne pridele morebiti kakemu „skladišču za živinsko sol.“ tudi nadalje v veljavi. Ta določba se ni mogla opustiti, ker je za posameznega kmetovalca na leto povprek odpadajoča množina živinske soli po znižani ceni tako malenkostna, da bi bila za kmetovalca mnogo predraga, če bi jo hotel posamezno prejeti iz c. kr. solnih zaloga, ki so večinoma zelo oddaljene in se razven tega tudi že iz opravičnih ozirov ne morejo pečati s prodajo tako malenkostnih količin; kajti le za one tovore živinske soli, ki zavzemajo cel vagon, ali vsaj pol vagona, to je 100, oziroma 50 meterskih stotov, so dovolile uprave avstrijskih železnic znatno znižano vozno ceno. Da se torej ta tarifna ugodnost kolikor možno izkoristi in prejemni troški soli za živino kar najbolj omejijo, je neobhodno potrebno, da se živinska sol prejema za celo leto na enkrat in vsaj po občinah, mnogokrat pa, če celo na vso občino odpade manj, nego 100, oziroma 50 meterskih stotov „na leto,“ tudi od več občin skupaj, to je „kumulativno,“ po predpisih v § 8., odstavek 2. naredbe finančnega ministerstva z dne 20. decembra 1893. l. (drž. zak. št. 176., ukaznik št. 57.), iz c. kr. zaloga za sol. Poleg težkoč, ki se protivijo marsikje zedinjenju več občin na tako skupno prejemanje živinske soli, se ne da tajiti, da mora biti za mnoge kmetovalce težavno, živinsko sol na enkrat za celo leto naročiti in zanjo odpadajočo kupno ceno naprej pripraviti in položiti.

Da se pride tej neprilичnosti v okom, je finančno ministerstvo, — ker za upravo solnega monopola veljavna načela ustanovitve državnih prodajalnic živinske soli poleg uže obstoječih c. kr. zaloga soli ne dopuščajo — v prvem oddelku nove naredbe dovolilo, da smejo samoupravne in poljedelkospodarske skupščine napraviti pod v onem oddelku navedenimi pogoji „skladišča za živinsko sol.“ Potem ni nikake ovire, da one izmed navedenih skupščin, katerim finančno ministerstvo napravo skladišč za živinsko sol dovoli, vzdržujoč svojo odgovornost in jamstvo nasproti finančni upravi za izpolnjevanje predpisanih pogojev ustanovitev in oskrbovanje, oziroma vodstvo dotičnih skladišč za živinsko sol (morebiti ponudbenim potom) prepuste drugim osebam, zlasti tudi trgovcem, kateri bi bili za to pač najbolj sposobni in bi tudi gotovo radi bili pripravljani, žrtvovati za ustanovitev in opravljanje skladišča živinske soli potrebna denarna sredstva, uže zaradi tega, ker bi s tem razširili krog svojih naročnikov. Ustanovitev skladišča živinske soli bode kmetovalcem njemu prideljenih občin v tem oziru na korist, da si bodo živinsko sol v oni zalogi do vsakemu posameznemu za leto odmerjene množine mogli oskrbeti, oziroma nakupiti o vsakem času v poljubnih delnih količinah, kakor druge gospodarske potrebščine. Tudi je pričakovati, da se bode živinska sol v zaloga

oddajala kmetovalcem po kolikor mogoče nizkih cenah, ker jo zaloge lahko prejemajo z najnižjimi prevoznimi troški in ker bodo skupščine, katerim se je ustanovitev skladišča dovolila, gotovo zavzemale gospodarskemu prospehu popolnoma ustrezajoče stališče. Z ozirom na vse te z ustanovitvijo takšnih skladišč za živinsko sol združene udobnosti in olajšave glede dobave živinske soli po znižani ceni se mora le željo izreči, da bi se poklicane samoupravne, posebno pa poljedelkospodarske skupine v korist živino posedujočih kmetovalcev in v prospeh domače živinoreje za njim izročeno vravnava c. kr. dopuščenih skladišč za živinsko sol v celi deželi na vso moč potrudile in v vsakem sodnem okraju najmanj eno tako skladišče ustanovile, pri čemur jih bodo pristojna finančna oblastva najkrepkeje podpirala.

Razne reči.

— Če se kokoši jeseni golijo, so bolne, trpe vsled nagote po mrazu, vetru in sopari — kakeršno je ravno vreme. Take kokoši rado zebe, so žalostne in v tem času tudi rade poginejo. Da bi se goljenje kmalu končalo in bi kokoši dobile kmalu novo perje, jih je ta čas treba prav dobro krmiti. Gospodinje se tedaj hudujejo na kokoši, in sicer zato, ker hote le jesti, pa nič ne nesejo. Seveda, kar so imele iznesti, so iznesle; da bi pa kmalu zopet nesle, to more gospodinja doseči samo s tem, če kokoši v času goljenja prav dobro krmi. Zlasti se priporoča v tem času krmiti jih z zrnjem in s klavnimi odpadki. Kri iz mesnic, drobno razsekano drobovje, povojene klobase, odrezki mesa in sploh krma, ki ima v sebi dokaj dušika, mnogo pripomore, da se kokoši urno iznebe svojega perja ter jim kmalu zraste drugo. Ako čas goljenja skrajšamo le za 14 dni, začne nam kokoš mesec dni poprej nesti kakor navadno. Kokoši, ki se golijo v začetku jeseni, jamejo že v listopadu in grudnu zopet nesti, in v tem času so sveža jajca najredkejša.

— Akacija kot krmska rastlina. Znano je, da ima akacija jako tečno listje, katero živina jako rada je. To listje je bolj redilno in laže prebavljivo nego detelja. Ker to drevo ne zahteva dobre zemlje, se priporoča z akacijami zasaditi suha, peščena rebra in druge suhe kraje, kjer druga drevesa že ne morajo rasti.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 17. Tukaj sta bila dva grunta prodana 10 posestnikom. Prodaja se je izvršila redno in tudi vsi prepisi v zemljiški knjigi so dovršeni. Kupci so prevzeli v kupnih pogodbah tudi vsa njih zadevajoča bremena in davke. Sedaj se gre le za **biro gospodu župniku**, ker tu nismo edini, kako jo je razdeliti na posameznike. Kakšna določila veljajo glede bira, če se posestvo razkosa, in kateri uradi uravnavaajo take zadeve? (J. I. v Č.)

Odgovor: V slučaju takega prepira je c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje odredilo z naredbo z dne 8. februarja l. 1886., št. 9041 ex 1885, da se župniji ne more braniti pobirati celo biro od kterelega koli dela poprej obstoječega grunta. — Navadno se bira pobere od parcele na kateri stoji dom. Nam se to zdi popolnoma naravno, ker drugače izgine pregled čez biro, ki mora ostati taka, na kakeršno je bil župnik umeščen. Župnik bi se za svojo osebo lahko drugače dogovoril, in se celo lahko odrekel bira; storiti pa tega uže zato ne sme, ker je prav za prav le oskrbnik župnije in mora župnijo z enakimi dohodki pustiti svojemu nasledniku, s kakeršnimi jo je sam prevzel. Cela zadeva spada v delokrog

okrajnega glavarstva, prizivi pa gredo na deželno vlado, oziroma na gori imenovano ministerstvo.

Vprašanje 18. Ali se spleča rabiti **umetna gnojila za vinograde**, ktera in kje jih je najceneje dobiti? (J. G. v B.)

Odgovor: Prav gotovo se spleča rabiti umetna gnojila za vinograde, ker je gnojenje z njimi veliko lažje kakor s hlevskim gnojem in zato tudi cenejše, in ker se z umetnimi gnojili da vinogradu zlasti veliko tistih rudninskih snovi, katerih jim vsled vednega izsesavanja posebno manjka ter jih s hlevskim gnojem sedaj skoraj ni nadomestiti. Z umetnimi gnojili se vinski pridelek more povišati za 20—30 %, vrhu tega se pa krepeča razvijanje listja in lesa. Izmed umetnih gnojil vpliva solitar na razvoj mladik, kalijeve soli in superfosfati pa množe pridelek. Umetna gnojila za vinograde sestojijo naj torej iz teh snovij, in zato se priporoča superfosfat kalijevega solitra ali pa zmes gnojil, ki ima te snovi v sebi. Kar se tiče vira za dobavo umetnih gnojil, ozirati se je pred vsem na bližino, ker vozarina lahko gnojila tako podraži, da se ne izplačajo več, zlasti tedaj, če se naroče v majhni množini. Svarimo Vas pred nakupom sestavljenih gnojil za določene namene s posebnimi imeni, n. pr. za vinograde (Weinbergsdünger), ker ta imena so le pretveza za podražanje ali pa za sleparjenje. Najbližja tvornica za umetna gnojila je kemijska tvornica v Hrastniku pri Zidanem Mostu. Ta tvornica prodaja članom naše družbe 100 kg superfosfata kalijevega solitra za 8 gld. 55 kr. franko na vseh kranjskih postajah. Na Dunaju morate plačati „vinograjsko gnojilo,“ ki je k večjemu toliko dobro, po 10 gld., k čemur pride še vožnja na Dolenjsko preko 3 gld. — Ako hočete z umetnimi gnojili navadno gnojenje le ojačiti, t. j. pridejati dušiku hlevskega gnoja najpotrebnejših rudninskih snovij, kakor fosforove kisline in kalija, potem izhajate najceneje s kajnitom in s Tomasovo žlindro. Ti dve gnojili sta tako ceni, da je vožnja dražja nego gnojili sami na sebi, ako se jih ne naroči cel vagon; zato je tu skupna naročitev umestna. Na drobno so pa gnojila sploh dražja. Iz tega vzroka je naša družba to reč vzela v roke ter uže tri jeseni preskrbovala svojim članom teh gnojil. To je za člane velik dobiček, kajti, če iz Novega Mesta naročite, na pr. pri Heilingerja na Dunaju, Tomasove žlindre, morate jo plačati 100 kg po 3 gld 90 kr., vožnja je pa 2 gld. 90 kr., tako da Vas stoji žlindra v Novo Mesto postavljena 6 gld. 80 kr., če jo pa kupite pri družbi, Vas pa stane v Ljubljani 3 gld. 80 kr. (torej manj nego na Dunaju) v Novo Mesto postavljena pa 4 gld. 30 kr. Isto je s kajnitom; dunajski Vas stane 5 gld. 90 kr., naš pa 3 gld. 50 kr. Iz vsega tega morete posneti, da vozarina ni nikaka ovira, tudi pri nas rabiti umetna gnojila; seveda je potrebno pred naročitvijo vse razmere proučiti. Navadno kmetovalec tega seveda ne more storiti, zato naj se vselej poprej obrne za svet k družbi, k popotnim učiteljem ali na vinarsko šolo v Grm.

Vprašanje 19. S katerim zdravju neškodljivim sredstvom se v nenapolnjenih sodih, ki so na pipi, zabrani **tvorjenje kana ali birse**? Zažveplano vino ali jabolčnik naredi glavobol, zato menim, da je žveplanje zdravju škodljivo. (J. Č. v Š. J.)

Odgovor: Najpriprostejše sredstvo je in ostane zažveplanje, ktero zdravju ni prav nič škodljivo, če se vrši pravilno in v toliki meri, da v vino ne pride preveč žveplene sokislina, ki bi povzročala glavobol. Kan se tvori, če vino pride v dotiko z zrakom; zato se da kan preprečiti, če se vino zapre, da zrak ne more do njega. Ker se sodu, ki je na pipi, ne sme voha zabiti, rabijo sredstva ki površje vina branijo dotike z zrakom. Taka sredstva so prav fini vinski cvet (špirit) ali pa fino namizno olje. Vinski cvet se prav varno in počasi vlije na vino; ker je lažji nego to, plava po vrhu in ne dopušča zraku pristopa k vinu. Vinski cvet pa hitro izpuhneva, zato ga je večkrat treba nadomestiti. Pri tem pa ni moči

zabraniti, da bi se slednjič ne zmešalo nekaj špirta z vinom, kateri mu da zgoč okus. Boljše je fino namizno olje, ki ravno tako varuje pred zrakom, pa se ne pomeša z vinom in ostane vedno porabno.

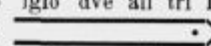
Vprašanje 20. Imam hrib, na katerem raste izvrstna goveja klaja, ki je pa tako zarasten z mahom, da se prav malo nakosi na njem. Za pognojenje mislim naročiti dva vagona pepela, s katerim mislim ugonobiti mah. Je li to prav in ali je morda kako drugo boljše in cenejše **sredstvo, mah ugonobiti**? (J. O. na V.)

Odgovor: Mah se prikaže na izsesanih travnikih ali košenicah, ki niso nikdar obdelani. Kakor hitro pa trave in druga zlahka zelišča gnojimo, dobe več moči in mah deloma zatro. Razrastenje ledine pa še pospešimo z obdelovanjem, t. j. s prebrnavanjem, ki mah izruje in odstrani, pa tudi zemljo rahlja in pospešuje zaledinjenje. Prevlačevanje travnikov je prvo sredstvo mah zatreti, potem pa gnojenje. Gnojeaje s pepelom je posebno izvrstno, ker se po njem mah kmalu zduši, posebno tedaj, če tudi branamo. Isto, kar dosežete s pepelom, dosežete tudi s kajnitom; le to je, da bo poraba kajnita cenejša, ker ga zadostuje le tretjina pepelove množine. Kajnit se trosi s pridom le jeseni, pepel pa lahko rabite tudi spomladi.

Vprašanje 21. Iz katerega vzroka je **odpadlo popje in deloma tudi listje kamelijam, limonam in pomerančam**, in sicer tedaj, ko sem jih prvokrat to zimo nekoliko z mlačno vodo zalil? Cvetličnjak je vedno primerno gorak. (J. M. v P.)

Odgovor: Na vsak način bo vzrok zalivanje, in sicer je moralo biti vendar premočno in tudi voda je utegnila biti pregorka. Vsaka hitra izprememba glede toplote in vlage provzroči to nepriliko, o kateri vrtnarji večkrat tožijo. Če je cvetličnjak dovolj vlažen, kamelijam, limonam in pomerančam po zimi ni treba nič prilivati; zadostuje, če se od časa do časa listje prav fino poprši z vodo, ki je nekaj časa stala v cvetličnjaku. Od te vode tako nekaj pride tudi na prst. Da prst potegne p trebno vlago iz zraka, naj se po vrhu nekoliko rahlja. Če se kamelije preneso iz vlažnogorkega cvetličnjaka v sobo, ki ima navadno zelo suh zrak, tudi popje odpade; ravno to se zgodi če pride kamelija na prepih.

Vprašanje 22. Imam kravo kateri sem pred kratkim prodal tele. Ob pričetku mi je dajala do 12 litrov mleka, a sedaj ga zadržuje po 2 do 3 dni in potem ga zopet nekaj dá. Kaj more biti **vzrok zadržavanju mleka**, ker je krava drugače popolnoma zdrava, le med molžo je nemirna in takrat po dva- do trikrat vodo spušča? (M. Ž. v K.)

Odgovor: To se mnogokrat pripeti, da krave iz ljubezni do telčka, t. j. iz nekega notranjega nagona hočejo zadrževati mleko za mladiča. Krava pa to takole dela: S tem, da zadržuje sapo, stisne trebuh skupaj, kar naredi, da se žile v vimenu napolnijo s krvjo. Vsled velike množine krvi postanejo sesci taki, da ne prepuščajo mleka. V takem slučaju priporočajo v sesci vtakniti mlečne cevke, skozi ktere potem odteče mleko. Čez nekaj časa potem krava sama ob sebi opusti pridrževanje mleka. Mlečne cevke se kupijo, a pomagati si morete sami, če vzamete tuljavo kakenga drobnega gosjega ali debelega kurjga peresa, ktero dobro osnažite. Gorenji, t. j. zaprti del tuljave se pusti, kakor je, samo da se naredita ob strani z razbeljeno debelo pletilno iglo dve ali tri luknjice. Tuljava je ptem nekako taka le: Pika pomeni luknjico. Ta tuljava, oziroma čev, se vtakne v sesci in mleko odteče skozi cev.

Gospodarske novice.

* Opomnje p. n. gg. družbenim članom. Drugo številko „Kmetovalca“ smo poslali samo tistim, ki so plačali

članarino za l. 1895. Ako je kdo plačal, pa vzlic temu ni prejel „Kmetovalca“, izvoli naj ga reklamovati. Reklamacije časnikov v odprtem pismu so proste poštarine. — Naročil na cepljene ali necepljene ameriške trte družba ne sprejema, ker se njih oddajo ne peča. Kolikor se tiče oddaje trt iz državnih ali deželnih trtnic, izvolijo naj se p. n. gg člani ravnati po dotičnih razglasilih, ktera ob svojem času prijavljamo v „Kmetovalcu“. — Dalje prosimo, naj se pri družbi naročajo samo one reči t. j. raznovrstna semena, semenski krompir, gnojila, galica itd. kterih oddajo razglasimo, in sicer ob pravem času, ker se nam drugače z nepotrebnim pisarjenjem nalaga nepotrebno veliko delo.

* † **Gospod Miha Cirar**, posestnik v Cirkušah pri Vačah ter član kmetijske družbe, je umrl dne 14. januarja t. l. Naj počiva v Miru!

* **Glede oddaje družbenega sadnega drevja** še enkrat opozorimo na razglasila v zadnjih številkah „Kmetovalca“ ter dostavimo, da se več nego 50 dreves ne bo prodalo nikomur, kajti drevesnica je osnovana v prvi vrsti v prid malemu posestniku, in njemu se naročitve ne smejo prikrajšati. Ob ti priliki pa enkrat za vselej izjavimo, da pravica do brezplačnih dreves velja, kakor je samo ob sebi umevno, vedno le za takođe leto (pomlad); kdor se te pravice ne posluži, ne more potem drugo leto tirjati drevesa za prejšnje leto ali za več let nazaj. Dasi je to čisto naravno in se razume samo ob sebi, vendar smo prisiljeni to nazglašati, kajti vsako leto nam dohajajo zahteve: Jaz lansko leto nisem vzel svojih štirih dreves, zato prosim letos za osem, itd. Odgovarjanja na take zahteve provzročijo nam nepotrebno delo, ktereга imamo spomladi i tako zelo veliko.

* **Kazalo za „Kmetovalca“**. Prvih sedem letnikov našega lista nima kazala (od l. 1884. do l. 1890.), ravno tako tudi ne prvi trije letniki „Vrtnarja“ (od l. 1888. pa do l. 1890.). Ker sta lista kot strokovna za kmetovalce trajne vrednosti, hranijo jih družbeni člani in naročniki, da se vsak čas lahko pouče o tej ali oni reči, ktera je razjasnjena v listu. Nedo-stajanje kazala o listovi vsebini pa provzroča pri iskanju precejšnje zamudo časa, in zato se jih je že več obrnilo na družbo, naj bi se listu priskrbelo kazalo tudi za prejšnje letnike. Prijatelj našemu listu je sestavil kazalo za vse letnike „Kmetovalca“ in „Vrtnarja“, kteri ga še nimajo, in je voljan dati ga natisnit, če se oglasi toliko naročnikov, da se bodo lahko pokrili tiskarski troški in da kazalo ne bo predrago. Cene sedaj ne moremo še določiti, ker bo odvisna od množine naročil. Kdor bi torej rad imel kazalo in je voljan poravnati troške, kar jih bo prišlo na naročene izvođe, naznani naj kmetijski družbi v Ljubljani še ta mesec, za ktere letnike „Kmetovalca“, oziroma „Vrtnarja“, želi kazalo.

* **Deteljno seme**, in sicer domače ter lucernsko, čisto predenice in potrjeno od c. kr. poskusne postaje na Dunaju, bo družba oddajala tudi letos, in sicer domačo deteljo po 75 kr. in pravo francosko lucernsko deteljno seme po 65 kr. kilogram v zavojem vred. Podrobni razglas se nahaja med inserati.

* **Izvirno rusko laneno seme** iz Rige je uže na potu in se prične razpošiljati konci tega meseca. Kdor ga želi, naj kmalu naroči, ker obila naročila kažejo, da ga letos utegne zmanjkati.

* **Program in poročilo kranjske deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu za leto 1893/4.** je vodstvo ravnokar izdalo. Izdana knjižica je prav za prav le program, ker šolsko poročilo zavzema pičle 4 strani, in od teh pridejo tri na imenik učencev in učiteljev ter teh

se tikajočih prememb. Med ukazi visokega deželnega odbora tudi beremo, da je odobril predlog vodstva, da se v bodočnosti objavlja le šolsko poročilo, gospodarsko pa se predloži le deželnemu odboru netiskano. — Vnovič priporočamo ta preizvrstni deželni zavod našim kmetovalcem, ki imajo za to šolo sposobne sinove, kterim hočejo prepustiti dom.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

k občnemu zboru cerkljanske podružnice, ki bode dne 5. sušca 1895. l. po krščanskem nauku v šolskem poslopju z naslednjim

vzporedom:

- 1.) Predsednikov pozdrav in nagovor.
- 2.) Predavanje c. kr. okrajnega živinozdravnika iz Kranja.
- 3.) Posvetovanje zaradi naprave družbene drevesnice.
- 4.) Splošni nasveti.

Ker so pri zadnjem zboru dne 8. grudna 1894. l. nekteri udje omenili, naj bi se vsakemu udu poslalo posebno povabilo, opomni se, da to nikakor ne more biti, ker vsak član lahko o pravem času bere povabilo v „Kmetovalcu“.

Kmetijska podružnica v Cerkljah,
dne 12. svečana 1895.

Josip Jenko s. r.

Edvard Globočnik s. r.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Kamniku dne 5. marcija ob 9. uri dopoidne v kamniški mestni dvorani.

VZPORED:

- 1.) Poročilo o podružničnem delovanju.
- 2.) Volitev novega odbora.
- 3.) Razgovor o napravi poslopja za podružnične kmetijske stroje.
- 4.) Raznoterosti.

V Kamniku, dne 10. februvarija 1895.

Emil Janežič s. r.,
predsednik.

Val. Burnik s. r.,
tajnik.

Listnica uredništva.

F. K. v B. Če pride kak uradnik pregledat hišo zaradi davka, njegovi troški stranko nič ne brigajo. — Madeži v perilu, ki so se naredili s kemijsko tinto za zaznamovanje perila, se uže dačo odstraniti, in bi Vam tudi lahko dali svet, a vedeti bi morali, iz česa obstoji ta tinta. Navadno sestoje te tinte iz srebrnega nitrata, ki na luči počrni. Madeži od srebrnega nitrata se odpravijo z zmesjo raztopin antiklorca in dvojno kromovokislega kalija.

J. K. v S. Iz moke domačega pridelka kruh peči in prodajati je obrt, ki jo sme le tisti zvrševati, ki plačuje obrtarino in dohodarino.

J. O. na V. Kar se tiče saditve dreves ob okrajnih cestah, ravnaajo se okrajni cestni odbori navadno po predpisih, ki so veljavni za državne ceste.

J. B. v S. Da vaša krava noče dati mleka, je vzrok, ker nima teleta pri sebi, zato velja za Vas isti odgovor, ki smo ga dali na 22. vprašanje v današnji številki.

J. P. r S. J. Ročne mlince s kamenji za žito mleti dobite pri Hellerju na Dunaju.